

HISTÒRIA

Vallesans al 1714

NOMS SINGULARS A LA GUERRA DE SUCESSIÓ

AGROALIMENTACIÓ

Cols de paperina,

TOCADES PEL FRED, A PUNT A MIG HIVERN

ENTREVEURE

Miquel Calçada,

ELS AFERS D'UN VALLESÀ, COMISSARI DEL TRICENTENARI

8 €

NÚMERO 8 | TARDOR-HIVERN 2014/2015

Vallesos

vallesos.cat

Gent, terra i patrimoni

PREMI A LA MILLOR REVISTA CATALANA DE L'ANY

(E) **Prensa Comarcal**
"Som la premsa de casa"

amic mitjana d'informació i comunicació

 CARPETA

L'excursionisme, *bressol de gairebé tot*

Amb un complet directori d'associacions excursionistes vallesanes i una guia de caminades i curses!

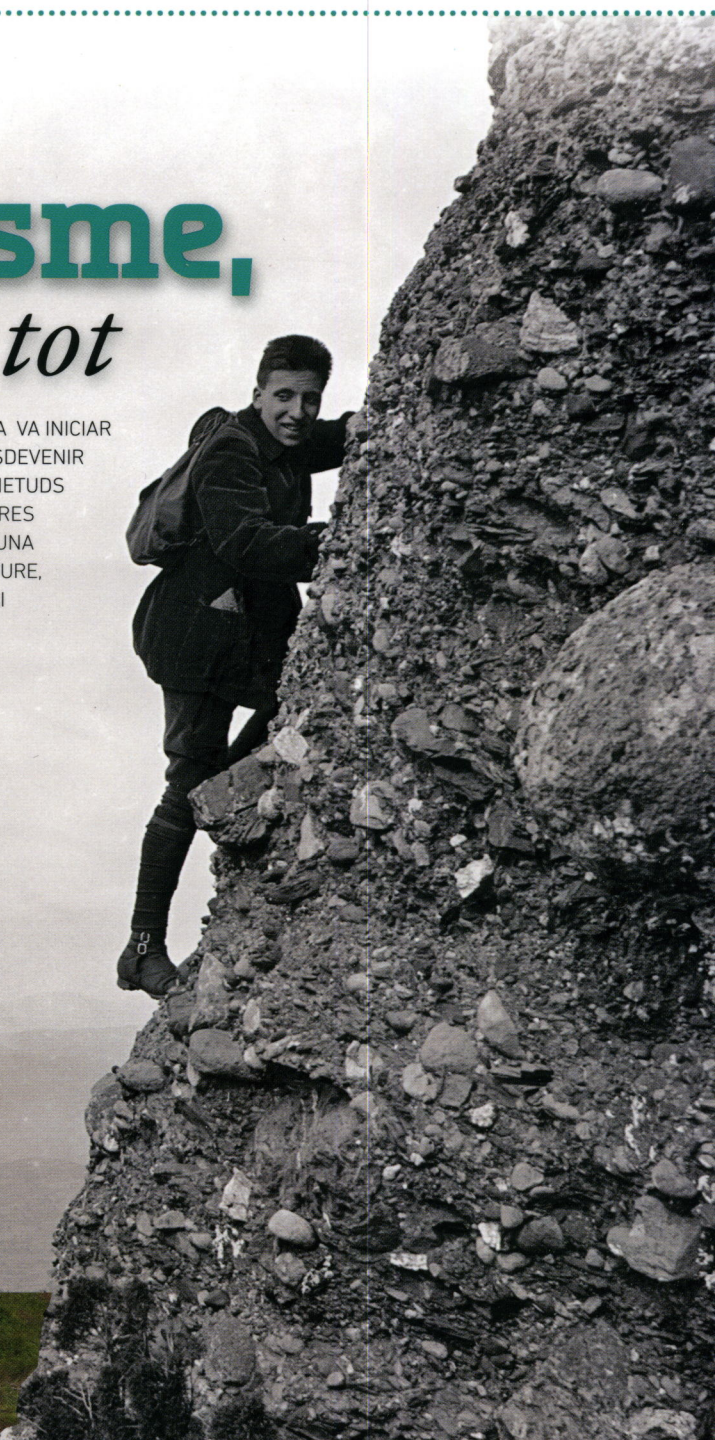
A MIG SEGLE XIX, EL VALLÈS I TOT CATALUNYA VA INICIAR UN MOVIMENT DE REDESCOBERTA QUE VA ESDEVENIR LA PORTA D'ENTRADA DE TOTA MENA D'INQUIETUDS CULTURALS I DE CONSCIÈNCIA DE PAÍS. A HORES D'ARA, AMB UN GRAN NOMBRE D'ENTITATS I UNA CREIXENT PASSIÓ PER L'ACTIVITAT A L'AIRE LLIURE, L'EXCURSIONISME ESTÀ MÉS VIGENT QUE MAI

 CONTE CONTAT

Isidre Grau

 NOMS, TRACES

**Joan Fontcuberta
Gemma Humet
Pere Soldevila
Àlvar Sánchez
Rosa Renom
Núria Bosch
Carles Belda
Narcís Serrat**

Kilian Jornet,
l'isard que va fugir del Vallès

Edita: **gent terra**

Edita

Gent i terra, SL
Carrer Doctor Puigvert, 1
08187 Santa Eulàlia de Ronçana

Direcció

Vicenç Relats

Edició

Ramon Vilageliu

Redacció

telèfon 609 04 69 63
direccio@vallesos.cat

Subscripcions, publicitat i distribució

edicio@vallesos.cat
telèfon 669 40 40 43

Consell assessor

Toni Altaió, Carme Badia, Amadeu Barbany, Lluís Campins, Salvador Cardús, Santiago Cucarella, Joan Garriga, Ferran Miralles, Pruden Panadès, Stefano Puddu, Arnau Queralt, Francesc Roma, Carles Rué, Joan Saborido, Jaume Valls i Vila.

Han col·laborat en aquest número

Isidre Grau, David Ramon, Ramon Vilageliu, Montse Milà, Carme Badia, Laura Pinyol i Puig, Cesc Prat, Yvette Moya-Angeler, Francesc Roma, Vicenç Relats, Òscar Masó Garcia, Lluís Fernández, Martí Puig i Cabeza, Francesc Sánchez Mata, Jaume Ferrández i Rubió, Josep Mas, Albert Masó Garcia, Miquel Parella, Santi Rius, Berta Cama, Jaume Valls i Vila, Enric Faura, Diego Sola, Joan Esculies, Núria Bellavista, Montserrat Tura Camafreita, Joan Subirà, Francesc Viñas Faura, Carles Rué i Miras, Elena Márquez, Jaume Arnella

Fotografies

Orquestra Simfònica del Vallès (OSV), David Ramon, Marta Vilageliu, @lucub, Màrius Gómez, Júlia Quintana, Maria Vallvé, Cesc Prat, Yvette Moya-Angeler, Arxiu Fotogràfic Centre Excursionista de Catalunya, Dipòsit digital de documents de la UAB, Vicenç Relats, Arxiu familiar de Lluís Mas, Arxiu Fotogràfic de la Unió Excursionista de Sabadell (AFUES), Fons fotogràfic del Centre Excursionista de Terrassa (CET), Toni Bros, Jaume Fabrès, Fons fotogràfic de al Secció d'Investigacions Subterrànies (SIS), Arxiu Agrupació Excursionista de Granollers, Arxiu família Josep Barberà, Esteve Gironella / Arxiu Municipal de Granollers, Lluís Fernández, Esteve Guardis, Sergi Mingote, Arxiu familiar de Miquel Crusafont, Fundació Mauri de la Garriga, Retrats de garriguencs il·lustres, Arxiu Narcís Serrat, Javi Colomero, SML, Gullem Casanova, Albert Masó Garcia, Diputació de Barcelona, Editorial Alpina, Arxiu Josep Galícia Marcet, Josep Monistrol, Carles Olivella, Santi Rius, Berta Cama, Jaume Valls i Vila, Francesc Sánchez, Miquel Canadell (UEC Vall del Tenes), Josep Prims, Joan Esculies, Hotel Molí de la Torre, Arxiu familiar de can Roger, Família Ventura, José M. Silva, Gonzalo Vázquez (GNU via Wikipedia), Arxiu família Tura, Colla del pa amb tomàquet, Carles Rué i Miras, Elena Márquez, Fundació Catalunya-La Pedrera

Il·lustracions

Eduardo Abarca.

Disseny i maquetació

Ramon Vilageliu, edicio@scripta.cat

Correcció lingüística

M. Rosa Boada i Judit Molins

Impressió

Impremta Pagès SL- Anglès
www.impremtapages.com

dipòsit legal

B-19.943/2011

ISSN

2014-1882

Vallesos

Gent, terra i patrimoni

NÚMERO 8 | TARDOR-HIVERN 2014/2015

Imatge de la portada:

"En Jaume Figueras fent el pàver a S. Llorens de Munt" (9/03/1919)

Obra d'Ignasi Canals i Tarrats

© Arxiu Fotogràfic Centre Excursionista de Catalunya.

3

DAVANTAL | **FENT CAMÍ FINS ARRIBAR AL CIM**

4-5

CONTE CONTAT | **COM EL VILARET NO HI HAVIA RES**

Isidre Grau, text / Eduardo Abarca, il·lustració

6-14

HORES D'ARA

16-19

RETRAT DE FAMÍLIA | **LA SIMFÒNICA,
CONTRAPUNT MUSICAL DES DEL VALLÈS**

David Ramon, text / Orquestra Simfònica del Vallès, fotografia

20-33

NOMS, TRACES

NÚRIA BOSCH / Ramon Vilageliu

JOAN FONTCUBERTA / Montse Milà

ÀLVAR SÁNCHEZ / Carme Badia

GEMMA HUMET / Laura Pinyol

ROSA RENOM / Cesc Prat

CARLES BELDA / David Ramon

PERE SOLDEVILA / Yvette Moya-Angeler

34-40

ENTREVEURE | **MIQUEL CALÇADA**

David Ramon, text / Màrius Gómez, fotografia

41-136

CARPETA | **L'EXCURSIONISME, BRESSOL DE GAIREBÉ TOT**

Vicenç Relats, coordinació

138-162

PATRIMONI

HISTÒRIA/MUSICAL/INDUSTRIAL/ENTITATS/AGROALIMENTARI/LITERATURA/

168

CALAIXERA

CARREGAT DE ROMANÇOS/

Vallesos és membre de L'Associació
de Publicacions Periòdiques en Català

PREMI DE COMUNICACIÓ LOCAL 2012
ATORGAT PER LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

PREMI A LA MILLOR REVISTA CATALANA DE L'ANY

(E) **Prensa Comarcal**
"Som la prensa de casa"

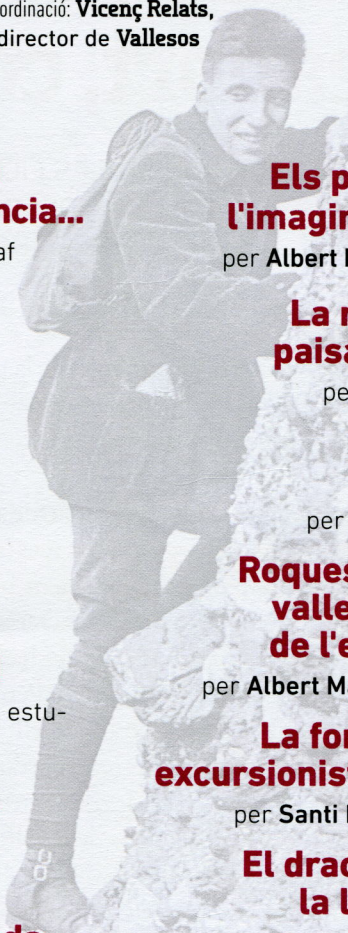

amic mitjana d'informació
i comunicació

CARPETA

L'EXCURSIONISME, BRESSOL DE GAIREBÉ TOT

Coordinació: **Vicenç Relats**,
director de Vallesos

-
42	Excursionisme, reivindicació nacional, esport, cultura, ciència...
per Francesc Roma i Casanovas, geògraf	Els punts cardinals de l'imaginari excursionista
per Albert Masó Garcia, muntanyenc	86
52	Lluís Mas i Pi:
"Anar a la muntanya té el seu risc i se n'ha de ser conscient"
per Vicenç Relats i Casas, periodista	La ruta dels 3 Monts, paisatges de llegenda
per Diputació de Barcelona	90
56	L'excursionisme vallesà, club a club, centre a centre
per Òscar Masó Garcia, muntanyenc	Estimar la terra, dibuixar el país
per Miquel Parella, cartògraf	92
60	La UES, cent anys llargs d'excursionisme a Sabadell
per Cesc Prat, filòleg, i Lluís Fernández, estudiós de Sabadell	Roques, parets i agulles vallesanes: el bressol de l'escalada catalana
per Albert Masó i Garcia, muntanyenc	96
64	El CET terrassenc, un segle a la falda de Sant Llorenç
per Martí Puig i Cabeza, geògraf	La forta petjada també excursionista de l'escoltisme
per Santi Rius, records de Terrassa	100
68	L'AEG de Granollers, inspirada per Salvador Llobet
per Francesc Sánchez Mata, historiador	El drac de Sant Llorenç, la llegendària Brívia
per Berta Cama, bibliotecària	104
72	Noms claus de l'excursionisme vallesà
per Jaume Ferrández i Rubió, geògraf	Entitats de resistència cultural
per Jaume Valls i Vila, periodista	108
76	Jaume Oliveras, l'inventor de la Matagalls-Montserrat
per Josep Mas Castellsagué, periodista	L'excursionisme del segle XXI
per Enric Faura, editor	110
80	Narcís Serrat
per Laura Pinyol i Puig, periodista	Un calendari atapeït de caminades, curses i aplecs per tot el Vallès
per Òscar Masó Garcia, muntanyenc	112
82	Kílian Jornet, l'isard que va fugir del Vallès
per Vicenç Relats i Casas, periodista	Guia de clubs i centres excursionistes vallesans
per Òscar Masó Garcia, muntanyenc	122

Roques, parets i agulles vallesanes: el bressol de l'escalada catalana

LES AGUDES, AL MONTSENY, I EL CAVALL BERNAT, A SANT LLORENÇ DEL MUNT, SÓN ELS PICS MÉS EMBLEMÀTICS PER SER ESCALATS AL VALLÈS

Text: **Albert Masó i Garcia**

La peculiaritat de les formes de les muntanyes vallesanes, les diverses tècniques de progressió que cal emprar per ascendir-les i, sobretot, la proximitat a les grans ciutats han fet que siguin uns dels principals objectius dels escaladors. De fet, els escaladors catalans pioners van visitar assíduament les roques vallesanes per formar-se, agafar experiència i poder afrontar reptes majors a Montserrat, als Pirineus o als Alps.

L'escalada és una activitat muntanyenca que prové de l'excursionisme i que té com a finalitat primitiva accedir a aquells cims on no s'hi pot pujar caminant. El cas més exemplificatiu és el dels monòlits o agulles, formacions rocoses esmolades que només es poden assolir mitjançant les tècniques de l'escalada. És lògic, doncs, que les agulles fossin l'objectiu de les primeres escalades oficials (és a dir, amb un centre excursionista implicat) que es van fer a tot Catalunya. És impossible saber, però, quins van ser els primers escaladors no oficials, ja que els boscos i muntanyes han estat habitats des de temps immemorials per tot tipus de

persones que per qualsevol motiu van haver de fer una escalada per tal de cercar llenya, aliment, refugi, protecció o defensa.

Per tant, descartant escrits i senyals que evidencien que en èpoques força pretèrites es van fer escalades amb finalitats molt allunyades de l'alpinisme associatiu (com per exemple les ascensions al Cavall Bernat del segle XIX o els ferros trobats en la primera ascensió oficial al turó de les Nou Cabres, tots dos al massís de Sant Llorenç del Munt), es pot afirmar que la primera nota d'una escalada oficial la trobem en la crònica apareguda al diari sabadellenc *Acció Catalana* el 10 de setembre de 1908, on es parla de la primera excursió oficial que el Centre Excursionista del Vallès (CEV), de Sabadell, va fer a la Mola (Sant Llorenç del Munt) el 8 de setembre 1908 i en la qual es destaca "l'arriscat escalament amb corda de la penya La Morella, quin espadat de la base al cim (al semblar verge encara de petjada humana) té 280 metres". És evident que no deurien escalar els

280 metres esmentats, sinó els aproximadament deu metres que presenta la seva via normal.

Escalant la via "Arís", al Merlet de la Porquerissa (Serra de l'Obac), amb la mítica muntanya de Montserrat al fons. Foto: Albert Masó Garcia.

Els capdavanterers

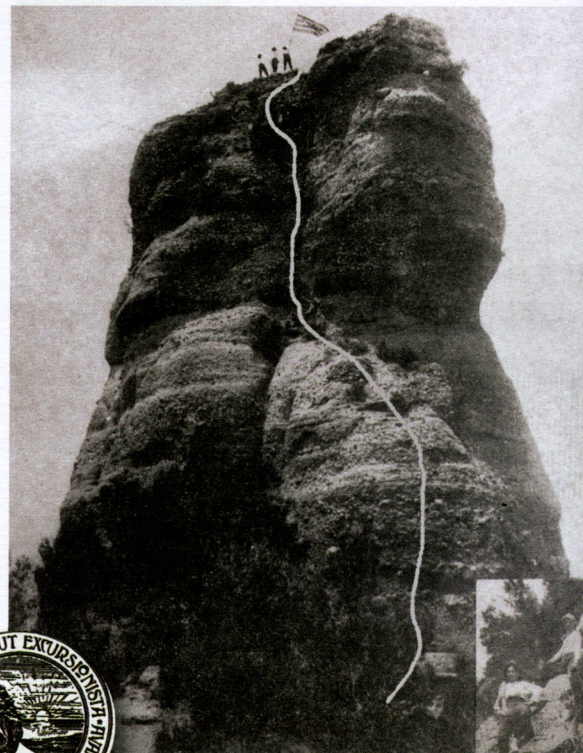
Tres anys més tard, concretament el dia 18 de juny de 1911, va tenir lloc un fet cabdal i sense precedents dins la història de l'escalada a Catalunya: la primera ascensió oficial del Cavall Bernat de Sant Llorenç del Munt. Aquest fet se cita en diferents reculls històrics d'excursionisme i d'escalada i la transcendència d'aquesta gesta es deu a la seva insòlita repercussió mediàtica i a la minuciosa organització i preparació duta a terme per socis de l'Associació Joven-tut Excursionista Avant, de Barcelona, entitat que va ser una de les precursorres de l'actual Unió Excursionista de Catalunya (UEC), i que com a fet sorprenent va sol·licitar ajut al Centre Excursionista de Terrassa (CET). La gesta es va consumir sense cap contratemps i tres escaladors van assolir el cim, el capdavanter del quals va ser Ramon Soler i Lluch (de l'Avant), qui va dur lligada una simple corda de pou per hissar els seus companys, que van ser l'Antoni Cot (de l'Avant) i en Segués (del CET). Armengol (també del CET) es va quedar a mig camí. Se'n va parlar en publicacions d'àmbit regional com a *La Comarca del Vallès* (1911), i d'àmbit més general com a *La Actualidad* (1911).

Primeres anotacions

Anys després, escaladors del prestigiós i històric Centre Excursionista de Catalunya (CEC), de Barcelona, es van fixar en les roques vallesanes i les van freqüentar per posar en pràctica les tècniques d'escalada de procedència centreeuropea i adquirir experiència en l'art de la progressió vertical. Segons l'apartat "Crònica del Centre", del butlletí del CEC núm. 329, any XXXII de

juny de 1922, per part de la Secció d'Esports de Muntanya, "el dia 7 (de maig de 1922) es practicaren pràctiques d'escalades a les Agudes (Montseny) i al Cavall Bernat de Sant Llorenç del Munt", mentre que el dia 25 de maig de 1922 "s'efectuaren pràctiques d'escalada a les crestes Sud-Orientals del turó de Morou". En el mateix butlletí, en la Crònica Alpina, s'esmenta l'ascensió a les Agudes per la cresta Oriental i l'ascensió al Cavall Bernat de Sant Llorenç del Munt tot especificant que "aquesta difícil i interessant ascensió va ésser efectuada el 7 de maig per un nombrós grups de socis pertanyents a la S. D'E. De M., dels quals s'hi distingí notablement en Josep Mª Estasen". Precisament, el germà de l'esmentat Josep Maria, en Lluís Estasen, el considerat pare de l'escalada a Catalunya, va fer també diverses escalades en les roques vallesanes les quals, sens dubte, van ser el pas previ a la creació dels seus històrics i revolucionaris itineraris d'escalada a Montserrat, el Pedraforca i als Pirineus.

Aquestes primeres anotacions són de vital importància per entendre que les muntanyes vallesanes es van convertir des dels primers passos de la incipient escalada catalana en les escoles per excel·lència dels escaladors barcelonins i de les seves comarques veïnes. Tal com s'ha comentat, la proximitat i característiques de les seves roques van ser el principal reclam per a aquests primers grimpaires. A la dècada dels 1920 hi va haver una generació d'intrèpids escaladors terrassencs que van fer una campanya històrica d'ascensions a les agulles més destacables del massís de Sant Llorenç del Munt (La Cova del

Drac, la Castellassa de Can Torres, l'Esquirol, el Gegant de les Fogueroses, el Cavall Bernat de la Vall, etc.), primer mitjançant la tècnica rústica de passar cordes pel damunt dels cims, depurant-ho més tard amb pitons, passos d'esqueneta i trams en lliure prou arriscats. Aquestes ascensions van augmentar el ventall d'escalades a fer i les muntanyes vallesanes es van establir com les escoles d'escalada de capçalera de tots els centres excursionistes de les comarques barcelonines.

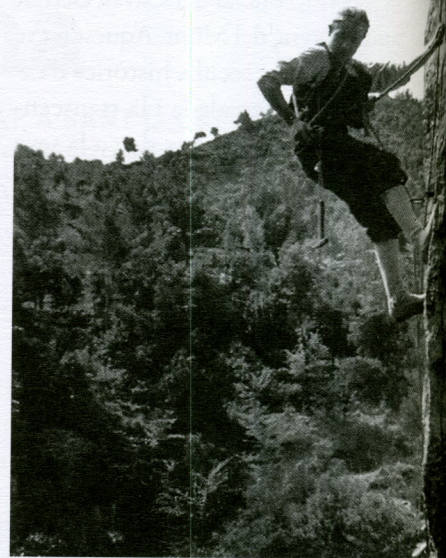
Així, per exemple, es pot indicar que diversos membres del Club Muntanyenc Barcelonès (CMB) de Barcelona, durant el període dels anys 1931-1934, van ascendir diverses agulles de Sant Llorenç del Munt, mentre que en el Montseny van escalar "la Cresta de les Agudes, les crestes del

Bisbe, de la Canal Curta del Morou, l'esqueix de la Mosquera i les penyes de Boers". Els escaladors de la comarca del Bages també van fixar la seva mirada en el conglomerat de Sant Llorenç. Els del Centre Excursionista de la Comarca de Bages (CECB), de Manresa, tenien com a segon camp d'activitats Sant Llorenç del Munt, per darrera de Montserrat. El 1934 van ascendir el Paller de Tot l'Any (Obac), el Montcau "pel dret del cingle", la cova del Drac i van fer la "tercera escalada catalana al Cavall Bernat de Mura (referint-se al Cavall Bernat de la Vall)". Així mateix, també hi ha constància que el Club Muntanyenc Manresà va fer escalades a la Vall de Mura els anys 1935-1936.

Figures mítiques

Amb la Guerra Civil (1936-1939) es va estroncar l'evolució i la vida de molts joves escaladors de futur prometedor, però sortosament la llavor plantada va germinar i donar fruits ben sucosos. A la dècada dels anys quaranta, els grups d'escalada dels centres excursionistes de les comarques barcelonines van començar a organitzar cursets d'escalada amb molt d'èxit, la majoria dels quals tenien com a primera presa de contacte el Sot del Bac (el qual es consolidà com a excepcional escola d'escalada gràcies al seu fàcil accés i a la qualitat extraordinària de la roca calcària de les seves agulles i parets) per llavors augmentar el nivell a Sant Llorenç del Munt i acabar graduant-se al mític Montserrat. Durant aquests anys, les figures més mítiques que l'escalada pionera catalana ha donat passaren pel conglomerat de Sant Llorenç i traçaren nous itineraris que avui en dia encara són temuts. Jordi Panyella, Ernest Mallafré, Vicenç Barbé, Jaume Vendrell, Jordi Casasayas o Maria Antònia Simó van deixar la seva petja i van elevar el nivell de les escoles vallesanes per a les generacions posteriors, les quals no van deixar de visitar les roques vallesanes, tal com per exemple feren els mítics escaladors vallesans Josep Maria Torras Homet, Andreu Sorolla o Josep Alaix, que van dotar concretament al massís llorençà d'una alta consideració que va seguir atraient els joves escaladors. És digne d'esmentar que la famosa cordada barcelonina composta per en Josep Manuel Anglada i Francesc Guillamon van obrir la seva primera via d'escalada a la roca de l'Esquirol (Sant Llorenç del Munt). Anys més tard, en els anys 1950-1960, les seves gestes van adquirir fama mundial.

Les expansions (ferros expansionats a la roca) també van arribar a les parets vallesanes i amb elles la superació de parets impossibles (anys 1960-1970). Això, i un augment de la popularització de l'escalada i de la millora en els mitjans de transport i del nivell de vida, van fer que es produís un augment d'escaladors i d'itineraris verticals, a vegades sense control, que va afavorir una certa degradació de l'entorn. Als anys vuitanta apareix l'escalada esportiva als cingles d'arreu de les terres vallesanes, que és aquella que té com a objectiu bàsic superar la màxima dificultat amb la màxima seguretat, com si d'un exercici gimnàstic es tractés, adquirint reconeixement mundial en el cas de Sant Llorenç del Munt i arraconant un xic l'escalada clàssica, que és la que es considera com a hereva de la que practicaven els pioners.

A l'esquerra, Escalant la canal central del Cavall Bernat de Sant Llorenç del Munt, agulla on es va fer la primera escalada oficial de tot Catalunya. A sobre, escalador al Sot del Bac, inicis dels anys cinquanta del segle XX. Foto: arxiu Josep Galícia Marcet.

Actualment, diverses normatives regulen la pràctica de l'escalada per tal de conservar diverses espècies de flora i fauna rupícola. Tot i així, hi ha una gran quantitat de cingles i agulles vallesanes on es pot escalar, i no es tracta només dels massissos històrics per excel·lència, sinó de cingleres i antigues pedreres amagades que els vallesans escalen i cuiden amb estimació. En aquest sentit, els escaladors no deixen de visitar aquestes veritables escoles d'escalada que no han perdut vigència i que continuen essent els escenaris on molts escaladors s'incien per arribar, com molts han fet, a assolir els cims més alts de la Terra sense oblidar mai els seus orígens vallesans. **V**

Albert Masó Garcia és muntanyenc, escriptor i enginyer electrònic.

 **món
natura
PIRINEUS**

MónNatura Pirineus

El Pirineu com mai l'has viscut

Activitats familiars per gaudir de la natura:

- Centre de fauna salvatge
- Astronomia
- Recorreguts per l'entorn

Estades per a famílies, escoles i grups en un alberg únic

